

FACTSHEET OUDERENMISHANDELING

1. Definitie

Ouderenmishandeling is: 'Al het handelen of nalaten van handelen van al degenen die in een persoonlijke of professionele relatie met de oudere (ouder dan 65 jaar) staan, waardoor de oudere persoon (herhaaldelijk) lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt dan wel vermoedelijk zal lijden en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid.' Deze definitie geeft aan dat ouderenmishandeling ook in relaties met beroepskrachten voorkomt. Hier hebben we het echter over ouderenmishandeling door gezins- en familieleden. De definitie maakt duidelijk dat bij ouderenmishandeling de oudere geheel of gedeeltelijk afhankelijk is van degene die mishandelt. De mishandeling kan zowel bestaan uit actief (handelen) als passief (nalaten van handelen) gedrag. Zowel het daadwerkelijk oplopen van schade als het risico op schade valt onder de definitie.

2. Vormen

Lichamelijke mishandeling

Voorbeelden van lichamelijke mishandeling zijn slaan, schoppen, vastbinden aan een stoel of bed.

Psychische mishandeling

Treiteren en sarren, dreigementen, valse beschuldigingen, beledigingen of bevelen vallen onder psychische mishandeling.

Verwaarlozing

Bij lichamelijke verwaarlozing krijgt de oudere structureel te weinig eten of drinken en is sprake van een slechte hygiëne. Van psychische verwaarlozing is sprake als de behoefte van ouderen aan aandacht, liefde en ondersteuning structureel worden genegeerd.

Financiële uitbuiting

Voorbeelden van financiële uitbuiting zijn diefstal van geld en juwelen, verkoop van eigendommen zonder toestemming van de oudere en gedwongen testamentwijziging.

Seksueel misbruik

Exhibitionisme, betasten van het lichaam en verkrachting zijn voorbeelden van seksueel misbruik.

Schending van rechten

Van schending van rechten is sprake als het recht van ouderen op vrijheid, privacy en zelfbeschikking wordt ingeperkt. De post van de oudere wordt bijvoorbeeld achtergehouden, bezoekers weggestuurd en de oudere wordt verhinderd het huis te verlaten.

3. Cijfers

Uit onderzoek is bekend dat circa één op de twintig ouderen (5,6%) te maken heeft met een vorm van ouderenmishandeling in de thuissituatie. Chronische verbale agressie is de meest voorkomende vorm (3,2%), gevolgd door financiële benadeling (1,4%) en fysieke mishandeling (1,2%).

4. Ontstaan

Ouderenmishandeling kent vaak een geschiedenis van familiegeweld en –conflicten: het geweld is van generatie op generatie overgedragen. Bij ouderenmishandeling is onderscheid te maken in twee typen geweld: intentioneel geweld en ontspoorde mantelzorg.

Als het geweld moedwillig plaatsvindt, spreken we van intentioneel geweld. Er is vaak sprake van materiële of financiële uitbuiting, soms 'kracht bij gezet' met fysieke intimidatie en agressie. Bij intentioneel geweld weten plegers heel goed wat ze doen. Ze handelen uit financieel gewin, desinteresse of wraak.

Ouderenmishandeling kan ook het gevolg zijn van overbelasting van de mantelzorger. Dat noemen we ontspoorde mantelzorg. De zorg voor de oudere is de betrokkenen boven het hoofd gegroeid. Plegers handelen uit onmacht; ze beseffen vaak niet dat ze te ver gaan en geven in feite een noodkreet af. Er spelen daarnaast vaak nog andere problemen. De pleger is eigenlijk zelf ook hulpbehoevend.

Uit de literatuur is een aantal risicofactoren die de kans op het ontstaan en in stand blijven van mishandeling vergroten. Deze kunnen betrekking hebben op de oudere zelf, op de pleger en/of de omgeving. Risicofactoren bij de oudere zelf zijn bijvoorbeeld een toenemende afhankelijkheid van zorg door lichamelijke of geestelijke achteruitgang, van emotionele of financiële afhankelijkheid of van ingrijpende voorvallen, zoals een verhuizing of de dood van een geliefd persoon. Risicofactoren bij de pleger zijn bijvoorbeeld overbelasting, langdurige werkloosheid, moeilijkheden op het werk, relatieproblemen, schulden, psychiatrische problemen of verslavingsproblemen.

5. Gevolgen

De gevolgen van ouderenmishandeling kunnen verstrekkend zijn. Lichamelijke verwondingen kunnen bestaan uit opzettelijk toegebrachte schrammen, blauwe plekken en brandwonden, maar ook uit doorligwonden als gevolg van een gebrekkige verzorging. Daarnaast heeft het geweld vaak psychische gevolgen, zoals angst, verdriet, somberheid en depressie. Isolement is een veelvoorkomend gevolg van mishandeling. De financiële gevolgen kunnen zo groot zijn, dat een oudere geen zeggenschap meer heeft over zijn eigen uitgaven en al zijn bezittingen kwijtraakt.

6. Belangrijke instanties

Bij een vermoeden van ouderenmishandeling kunt u contact opnemen met Veilig Thuis. Veilig Thuis heeft een informatiepunt ouderenmishandeling, waar specifieke deskundigheid aanwezig is over de problematiek van en hulp bij ouderenmishandeling. Meer informatie vindt u op <https://www.veiligthuis.nl/>

7. Meer lezen...

Boeken:

- Comijs, H. (1999) Elder mistreatment. Prevalence, risk indicators and consequences. Academisch proefschrift. Vrije universiteit: Amsterdam
- Krediet, G. (2010) Ouderenmishandeling. Ervaringen en interventies. Amsterdam: Elsevier gezondheidszorg
- Royer, T. en Beelen, J. (2007) Ouderenmishandeling komt vaker voor dan we denken. In: Kruk, T. van der, C. Salentijn, M. Schuurmans (red.) Verpleegkundige zorgverlening aan ouderen. Den Haag: Lemma

Website:

www.movisie.nl/ouderenmishandeling